

Η Πρόληψη της βίας, της χρήσης ουσιών και άλλων εξαρτητικών συμπεριφορών στη Σχολική Κοινότητα

Χτίζοντας κλίμα ασφάλειας στο σχολικό περιβάλλον
«Οδηγός για ασφαλή σχολεία»

Κωνσταντίνα Υφαντή, Ψυχολογία Φ.Π.Ψ, MSc Κοινωνική Ψυχιατρική,
Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια, Πιστοποιημένος Σύμβουλος
Τοξικοεξάρτησης ICRC

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

- **Χριστίνα Γώγου**, Ψυχολογία Φ.Π.Ψ., Med στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, Σύμβουλος Πρόληψης ICRC, Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια
- **Αιμιλία Μαρκουίζου Γκίκα**, MA, Ψυχολόγος της Εκπαίδευσης, Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια Οικογένειας, Πιστοποιημένη Σύμβουλος Τοξικοεξάρτησης IC&RC
- **Πάρης Κάλφας**, φιλόλογος, MSc στη Διοίκηση Μονάδων Υγείας, Σύμβουλος Πρόληψης ICRC
- **Κατερίνα Βασιλογλου**, Ψυχολόγος, MSc
- **Ελεονώρα Θλιβίτου**, Κοινωνική Ανθρωπολόγος- Εγκληματολόγος, MA

-
- ▶ Όλο και πιο συχνά έρχονται σε μας αιτήματα για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας στα σχολεία το τελευταίο διάστημα, πιθανότατα ως συνέπεια της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης καθώς και της πανδημίας που βιώνουμε.

Βία

- Βία είναι κάθε **πράξη ή παράληψη, που βλάπτει τη ζωή**, τη φυσική ή ψυχική ακεραιότητα ή την ελευθερία ενός προσώπου καθώς και την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. (Σωματική, σεξουαλική κακοποίηση, συναισθηματική και ψυχική κακομεταχείριση, λεκτική επιθετικότητα, παραμέληση).
- **Οι αιτιολογικοί παράγοντες της βίας**, είναι πολιτισμικοί, πολιτικοί, ενδοατομικοί, οικογενειακοί, οικονομικοί και κοινωνικοί (**B. Αρτινοπούλου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου)
- Είναι προφανές ότι υφίσταται **ένας φαύλος κύκλος** αναπαραγωγής της βίας.

Η βία στη σχολική κοινότητα

- ▶ **Αιτιολογικοί Παράγοντες :**
- ▶ Πολυπληθή σχολεία, έλλειψη πόρων, έλλειψη συνεργασίας μεταξύ του προσωπικού, ασυνέπεια επιβολής κανόνων, έλλειψη ενδιαφέροντος για την εκπαίδευση, διαπολιτισμικό στρες, στρες στην οικογένεια.
(Σύμφωνα με την Αμερικάνικη ψυχολογική Εταιρεία (1993)).
- ▶ **Συχνότερη μορφή βίας είναι ο βανδαλισμός** (έπονται κλοπές, επιθέσεις, παρενοχλήσεις)
(Β.Αρτινοπούλου)
- ▶ Με βάση τα παραπάνω, η πρόληψη της βίας και η ανάπτυξη ενός ασφαλούς κλίματος στη σχολική κοινότητα αποτελεί πρωταρχική ανάγκη για τη σημερινή πραγματικότητα.

Πρόληψη – Ορισμός

- ▶ Η πρόληψη είναι μια διεργασία πριν εμφανιστεί το πρόβλημα, η οποία ενδυναμώνει τα άτομα και τα συστήματα να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και τις μεταβατικές φάσεις της ζωής **δημιουργώντας και ενισχύοντας υγιείς συμπεριφορές και τρόπους ζωής.**

(Center of Substance Abuse Prevention, 1996).

Επίπεδα πρόληψης Σύμφωνα με το ΙΟΜ (Institute of Medicine 1994)

- ▶ **Καθολική:** οι παρεμβάσεις στοχεύουν στο γενικό πληθυσμό, στο νεανικό πληθυσμό αλλά και όσους έρχονται σε επαφή με τους νέους, είναι ευρείας κλίμακας.
- ▶ **Επικεντρωμένη/επιλεκτική:** οι παρεμβάσεις απευθύνονται σε υπό-ομάδες νέων, που είναι ευάλωτες, στις οποίες ο κίνδυνος ανάπτυξης του προβλήματος είναι μεγαλύτερος από το μέσο όρο.
- ▶ **Ενδειγμένη:** οι παρεμβάσεις εστιάζουν στο άτομο με έκδηλα πρώιμα επικίνδυνα σημάδια βίαιων ή/και εξαρτητικών συμπεριφορών. Στόχος η έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση σε ατομικό επίπεδο.

Εγχειρίδιο «Οδηγός για Ασφαλή Σχολεία»

Τεύχη του εγχειριδίου

- ▶ Οδηγός για Ασφαλή Σχολεία (2017)
- ▶ Εισαγωγή και γλωσσάρι για τα εργαστήρια (2020)
- ▶ Εργαστήρια για εκπαιδευτικούς (2020)
- ▶ Εργαστήρια για γονείς (2020)
- ▶ Εργαστήρια για μαθητές (2020)

Βασική θεώρηση του εγχειριδίου «Οδηγός για Ασφαλή Σχολεία»

- Υιοθετούμε τη θέση ότι **τα φαινόμενα βίας** σε ένα σχολικό σύστημα αποτελούν **συμπτώματα δυσλειτουργίας ολόκληρης της σχολικής κοινότητας, και καθρεφτίζουν τις σχέσεις** που αναπτύσσονται ανάμεσα στα μέλη της, ενώ παράλληλα συνδέονται και με τη βία που υπάρχει στην οικογένεια και την ευρύτερη κοινωνία.

Θεωρητικό πλαίσιο

- ▶ **Dewey 1944**, «παρόλο που τα συναισθήματα και η μάθηση συμβατικά θεωρούνται διακριτά στην πραγματικότητα **είναι αλληλένδετα**».
- ▶ Ένα σύστημα για να παραμένει λειτουργικό στους στόχους του **χρειάζεται συνεχώς να φροντίζει τις συνδέσεις** του εσωτερικά-ανάμεσα στα υπό-συστήματα που το αποτελούν- και εξωτερικά με την πραγματικότητα που το περιβάλλει. (Βιβλιογραφία ΜΠΕ, Μ. Τοδούλου).
- ▶ Η μάθηση βασίζεται στη σχέση και μάλιστα μέσα σε ένα **συγκινησιακό κλίμα που εστιάζει στο θετικό**. (Βιβλιογραφία, ΜΠΕ, Γ. Γουρνάς, ψυχίατρος)

«Οδηγός για ασφαλή σχολεία»

- Στηρίζεται στην πολύχρονη πείρα από τον **σχεδιασμό**, την **εφαρμογή** και την **αξιολόγηση καινοτόμων προγραμμάτων** πρόληψης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Στα **διεθνή επιστημονικά δεδομένα**, στις **Ευρωπαϊκές Προδιαγραφές Ποιότητας** για την πρόληψη των εξαρτήσεων.
- Στην έκδοση **«A Guide to Safe Schools»** του Υπουργείου Παιδείας των ΗΠΑ (1998).
- **Είναι εγκεκριμένος από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.**
- **Παρέχεται κατόπιν εκπαίδευσης** σε επαγγελματίες στο χώρο της πρόληψης, της ψυχικής υγείας και εκπαιδευτικούς.

ΑΣΦΑΛΕΣ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΚΕΘΕΑ

ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΛΗΨΗΣ & ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Το ασφαλές σχολείο

- ▶ **Λειτουργεί ως θεσμός πρόληψης** της βίας, της παραβατικότητας, της χρήσης ουσιών και άλλων εξαρτητικών συμπεριφορών.
- ▶ **Προσφέρει ένα υγιές, προστατευτικό περιβάλλον** για τους αυριανούς πολίτες.
- ▶ **Πρωθεί τη μάθηση και εμπνέει τους μαθητές.**
- ▶ **Εντάσσει και δεν απορρίπτει**, παρέχοντας ψυχοπαιδαγωγική βοήθεια, όπου χρειάζεται.
- ▶ **Καλλιεργεί ελπίδα για το μέλλον, αξίες και δεξιότητες ζωής** στους μαθητές του.
- ▶ **Προάγει τις θετικές σχέσεις** μεταξύ των μαθητών, των γονέων/κηδεμόνων και του προσωπικού του Σχολείου.
- ▶ **Ενθαρρύνει** τη γονική συμμετοχή.
- ▶ **Επιδιώκει τη σύνδεση με την τοπική και ευρύτερη κοινωνία.**

Πιθανές προειδοποιητικές συμπεριφορές των μαθητών

- **Η κοινωνική απόσυρση**, οι μαθητές απομονώνονται από παρέες, ομαδικά παιχνίδια και κοινωνικές δραστηριότητες και φαίνεται να βιώνουν **μοναξιά** και **απόρριψη**.
- **Έντονο άγχος** και **ανασφάλεια**.
- **Χαμηλή** σχολική **επίδοση** με κίνδυνο να οδηγηθούν σε σχολική αποτυχία.
- **Σχολική άρνηση** και πολλές **απουσίες**.
- Υπερβολική **βία σε γραπτά και ζωγραφιές**.
- **Υπνηλία** σε συστηματική βάση.
- **Ανεξέλεγκτος θυμός**.

- Είναι σημαντική η εκπαίδευση όλου του προσωπικού του σχολείου από αρμόδιους φορείς, ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει τις προειδοποιητικές συμπεριφορές και να ενεργεί κατάλληλα και έγκαιρα, χωρίς να στιγματίζει, τηρώντας το απόρρητο, αποφεύγοντας τα στερεότυπα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού για ένα ασφαλές σχολείο

Ο εκπαιδευτικός μέσα από την **παιδαγωγική σχέση που δημιουργεί:**

- Συζητά ανοιχτά **θέματα αρχών λειτουργίας και ασφάλειας** του σχολείου.
- Κατανοεί τις συμπεριφορές των μαθητών, **παρέχει, εγκαίρως, ψυχοπαιδαγωγική βοήθεια.**
- **Αποδέχεται τη διαφορετικότητα**, δεν κάνει διακρίσεις.
- Δημιουργεί συνθήκες που **επιτρέπουν την έκφραση, το μοίρασμα, τον διάλογο.**
- Προωθεί την **ομαδικότητα στην τάξη** και το σχολείο. **Παιδαγωγική ομάδα πρόληψης** κρίσεων στη σχολική κοινότητα.

- Λειτουργεί **ως θετικό πρότυπο συμπεριφοράς - Εμπνέει** μέσα από τον λόγο του και το παράδειγμά του.

Δημιουργώντας συμμαχία με τους γονείς για ένα ασφαλές σχολείο

- Είναι σημαντικό **οι εκπαιδευτικοί να επιδιώκουν τη συστηματική και ουσιαστική επικοινωνία** με τους γονείς/κηδεμόνες και να συμμαχούν μαζί τους για το καλό του παιδιού.

Ο στόχος είναι κοινός.

- Η καλή επικοινωνία προϋποθέτει **τακτικές ενημερώσεις**, σαφές πλαίσιο, **θετικό** και **ασφαλές κλίμα**, ώστε ο γονιός να νιώθει άνετα να μοιραστεί τις αγωνίες και τις ανησυχίες του για το παιδί του.
- **Δίνοντας έμφαση στα θετικά στοιχεία** του μαθητή, βοηθώντας έτσι και τον γονιό να δώσει έμφαση σε αυτά.
- **Παρέχοντας έγκαιρη βοήθεια**, όπου χρειάζεται, αξιοποιώντας του θεσμούς.

Δημιουργώντας συμμαχία με τους μαθητές για ένα ασφαλές σχολείο

- Οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικό:
- **Να ενθαρρύνουν τους μαθητές να μιλούν για θέματα ασφάλειας**, με τους ίδιους ή/και με τους γονείς/ κηδεμόνες.
- Να ενισχύουν τον σεβασμό σε σημαντικές **αξίες ζωής** και την τήρηση **των αρχών και κανόνων του σχολείου**.
- **Να τους ενθαρρύνουν να ακούν** τους φίλους τους και **να μοιράζονται** μαζί τους συναισθήματα ,σκέψεις, προβληματισμούς.
- Να τους βοηθούν **στη διαχείριση του θυμού** και την επίλυση των συγκρούσεων.
- **Να αναζητούν βοήθεια** από έναν ενήλικο που εμπιστεύονται, όταν αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα και δυσκολίες.
- Να υποστηρίζουν ή να συμμετέχουν ενεργά σε **σχολικές δραστηριότητες και πρωτοβουλίες για θέματα ασφάλειας**.
- Να προωθούν την **αποδοχή των ατομικών διαφορών** και των **δικαιωμάτων κάθε ανθρώπου**.

Πότε χρειάζεται άμεση παρέμβαση

- Χρήση αλκοόλ και άλλων ψυχοτρόπων ουσιών στο σχολείο.
- Συχνά περιστατικά κλοπών.
- Ξεσπάσματα έντονης οργής για φαινομενικά ασήμαντες αιτίες ή ερεθίσματα.
- Συμμετοχή των μαθητών σε περιστατικά βίας ως θυτών, θυμάτων ή θεατών, συμμετοχή σε συμμορίες.
- Εμφάνιση αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών.
- Διατύπωση συγκεκριμένων απειλών.
- Συμμετοχή σε σοβαρά περιστατικά φθοράς ξένης περιουσίας, είτε εντός είτε εκτός του σχολείου.

Παρεμβάσεις κατά τη διάρκεια μιας σοβαρής κρίσης

- ▶ Σύγκλιση της Παιδαγωγικής Ομάδας Πρόληψης.
- ▶ Αξιολόγηση της κατάστασης, θεμάτων ζωής και ασφάλειας και των διαθέσιμων πηγών βοήθειας.
- ▶ Δράση βάσει του ρόλου και των αρμοδιοτήτων που έχουν ήδη οριστεί.
- ▶ Αναζήτηση άμεσης υποστήριξης από υπηρεσίες και φορείς της κοινότητας.
- ▶ Παροχή άμεσης ιατρικής βοήθειας.
- ▶ Επικοινωνία με αρμόδιους φορείς Μέριμνα για την ασφάλεια των χώρων. Διαδικασίες εκκένωσης και ορισμός ασφαλών περιοχών συγκέντρωσης.
- ▶ Σαφής ενημέρωση όλου του προσωπικού για την κατάσταση, ώστε να αποφευχθεί η παραπληροφόρηση.

Παρεμβάσεις στον απόηχο μιας κρίσης

- ▶ **Σαφής ενημέρωση όλων** των μελών της σχολικής κοινότητας.
- ▶ **Βοήθεια στους γονείς/κηδεμόνες** για την καλύτερη κατανόηση της συμπεριφοράς των παιδιών.
- ▶ **Στήριξη των μαθητών και των εκπαιδευτικών.**
- ▶ Εκπαίδευση στην **επίλυση συγκρούσεων**
- ▶ **Αξιοποίηση των υποστηρικτικών φορέων**

Πιλοτική Εφαρμογή και αξιολόγηση του μακροχρόνιου προγράμματος «Οδηγός για Ασφαλή Σχολεία»

Πιλοτική εφαρμογή του εγχειριδίου «Οδηγός για Ασφαλή Σχολεία»

Εφαρμόσαμε **ολοκληρωμένο** - **μακροχρόνιο** εκπαιδευτικό πρόγραμμα πρόληψης:

- στο **1^ο Δ.Σ. Αθήνας** (2016-2017) (Πιλοτικό) και
- στο **2^ο Γυμνάσιο Καισαριανής** (2019-2020)

Τα εν λόγω προγράμματα **αξιολογήθηκαν** έγινε σε συνεργασία με το **Τμήμα Έρευνας** του Δικτύου Υπηρεσιών Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης ΚΕΘΕΑ.

Βασικά στοιχεία εφαρμογής του Ολοκληρωμένου – μακροχρόνιου προγράμματος

- ▶ Πραγματοποίηση **5-10 βιωματικών συναντήσεων** σε κάθε μία από τις **τρεις ομάδες** στόχου, [μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί].
- ▶ Παρουσίαση **εισηγήσεων** θεωρητικό κομμάτι για το Ασφαλές σχολείο.
- ▶ **Βιωματική εκπαίδευση, συστημικής** προσέγγισης.
- ▶ Αξιοποίηση του μοντέλου **Appreciative Approach**.

Κύριοι Στόχοι της εφαρμογής του προγράμματος

- ▶ Διαμόρφωση της παιδαγωγικής ομάδας πρόληψης – αντιμετώπισης κρίσεων στη σχολική κοινότητα
- ▶ Δημιουργία καλού κλίματος στη σχολική κοινότητα.
- ▶ Εκπαίδευση στην **αντιμετώπιση περιστατικών**.
- ▶ **Ενίσχυση** των εκπαιδευτικών και των γονέων **στον ρόλο τους**.
- ▶ **Σύνδεση και ανάπτυξη επικοινωνίας** εντός της κάθε ομάδας, καθώς και μεταξύ των τριών υπο-συστημάτων της σχολικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς).

Σχετιζεσθαι

Υποστήριξη
κάθε
ρόλου

Διαμόρφωση
ομάδας,
μοίρασμα

Οδηγός
για
ασφαλή
σχολεία

Συν-
διαμόρφωση
βάσει των
συγκεκριμένων
αναγκών

Βελτίωση
κλίματος &
επικοινωνίας

Διαχείριση
περιστατικών

ΚΕΘΕΑ

ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΟΛΗΨΗΣ & ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Αξιολόγηση

- ▶ Στο πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 91 άτομα : (26 εκπαιδευτικοί, 23 γονείς/κηδεμόνες, 42 μαθητές ηλικιακής ομάδας 12-15 ετών).
- ▶ Από τους συμμετέχοντες συμπληρώθηκαν αυτοχορηγούμενα δομημένα ερωτηματολόγια, πριν και μετά τη λήξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρόληψης στους μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς. Δυστυχώς, η πανδημία δεν μας επέτρεψε να αξιολογήσουμε την τελευταία ομάδα μαθητών, καθώς δεν έγινε η τελευταία συνάντηση.
- ▶ Αξιοποιήθηκαν επίσης οι καταγραφές πρακτικών των συντονιστών των ομάδων, σε κάθε συνάντηση, με ποιοτικές παρατηρήσεις από τους συμμετέχοντες.

Αξιολόγηση ομάδας εκπαιδευτικών

Στη διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών οι εκπαιδευτικοί έθεσαν τους ακόλουθους στόχους:

- Καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία με τους γονείς.
- Κατανόηση και διαχείριση των μαθητών και
- Κατανόηση του ρόλου του εκπαιδευτικού ως επαγγελματία.

Στην τελική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών:

- Το σύνολο των συμμετεχόντων δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από την υποστήριξη των εκπαιδευτών προς τους συμμετέχοντες.
- Το 90% φάνηκε ευχαριστημένο με το κλίμα που επικρατούσε και τη δυνατότητα συνέχισης του εκπαιδευτικού προγράμματος.
- Δήλωσαν ότι βοηθήθηκαν να οργανώσουν το έργο τους σε πληρέστερο ψυχοπαιδαγωγικό επίπεδο.

Φράσεις εκπαιδευτικών

- ▶ «Σε κάποια περιστατικά **νιώσαμε ότι υπήρχε κοινό μέτωπο απέναντι στο πρόβλημα** και αυτό **είχε καλά αποτελέσματα και μας δυνάμωσε**».
- ▶ «**Η παιδαγωγική ομάδα πρόληψης** χτίστηκε βήμα βήμα και βασίστηκε στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, εχεμύθεια, σεβασμό και ειλικρίνεια. **Μας βοήθησε πολύ στο να ανοίξουμε τις καρδιές μας και τις τάξεις μας ο ένας στον άλλον**».

Αξιολόγηση ομάδας Γονέων

Η διερεύνηση των αναγκών των γονιών ανέδειξε τους ακόλουθους στόχους :

- Πρακτικές συμβουλές για οικογενειακά θέματα.
- Αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν.
- Δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης με τα παιδιά.

Στην τελική αξιολόγηση :

- Σχεδόν όλοι φάνηκε να είναι **ευχαριστημένοι με το κλίμα που επικρατούσε.**
- Το σύνολο των συμμετεχόντων έδειξε ότι βοηθήθηκε σε θέματα **σχετικά με το γονεϊκό τους ρόλο ως προς τη συμπεριφορά και την επικοινωνία στην οικογένεια.**

Φράσεις γονέων

- ▶ **«Να είμαι θετική και να βλέπω και στα παιδιά μου τα θετικά. Να μάθω και τα παιδιά μου να κάνουν το ίδιο».**
- ▶ **«Να έχω καλύτερη επικοινωνία με τα παιδιά μου και να κατανοώ τη στάση τους, τις ανάγκες τους και τα «θέλω» τους».**

Αξιολόγηση ομάδας μαθητών

Στην τελική αξιολόγηση η πλειονότητα των μαθητών ανέφερε ότι:

- ▶ Έμαθαν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους.
- ▶ Έμαθαν να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους και τις επιθετικές συμπεριφορές.
- ▶ Έβαλαν προσωπικούς στόχους, να βελτιώσουν τη συμπεριφορά τους και να προσπαθήσουν περισσότερο ως προς τις επιδόσεις τους στα μαθήματα.

Φράσεις μαθητών

Εντυπωσιάστηκαν:

- ✓ **«Όταν είδα κάποια παιδιά που ήταν ιδιαίτερα κλειστά στον εαυτό τους, να καταφέρνουν να ανοιχτούν και να μοιραστούν πράγματα στην ομάδα».**
- ✓ **«Όλοι είμαστε ικανοί για κάτι»**

Συμπερασματικά

- Τα προγράμματα αξιολογήθηκαν και από τις τρεις ομάδες-στόχου ως αποτελεσματικά και επιτυχημένα προγράμματα πρόληψης, που θα μπορούσαν να διευρυνθούν περισσότερο τόσο σε χρόνο όσο και σε θεματικές.
- Το πιο σημαντικό ήταν ότι ο πρωταρχικός μας στόχος για τη διαμόρφωση και λειτουργία της Παιδαγωγικής Ομάδας Πρόληψης στα σχολεία επιτεύχθηκε και μάλιστα λειτουργεί πλέον χωρίς τη δική μας παρουσία. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν πιο συνεργατικά ως ομάδα.

Στον αγώνα μας κατά της βίας και των εξαρτητικών συμπεριφορών, ο εκπαιδευτικός και ένα σχολείο που εμπνέει τους μαθητές του, αποτελούν πυρήνες πρόληψης.

Η εκπαίδευση έχει έναν πολυδιάστατο χαρακτήρα και αποτελεί το κλειδί του μέλλοντος, όταν προωθεί τη δημιουργικότητα, την πνευματική ανάπτυξη, την καινοτομία, καθώς και την ανάπτυξη των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- **Υπηρεσίες Πρόληψης** **210 9212961/ 210 9212304**
- **Κεντρική Γραμματεία** **210 9212961 / 210 9212304**

Τμήμα Πρωτογενούς Πρόληψης στη Σχολική Κοινότητα

Τμήμα Πρόληψης ΠΗΓΑΣΟΣ – ΙΚΑΡΟΣ
- **Υπηρεσίες Έγκαιρης Παρέμβασης**

Μονάδα Έγκαιρης Παρέμβασης Προβληματικής Χρήσης Διαδικτύου

..... **210 9212961/ 210 9212304**

Μονάδα Έγκαιρης Παρέμβασης για έφηβους χρήστες και νεαρούς ενήλικες

..... **210 6525220**
- **Μεταβατικό Σχολείο** **210 88457520**

➤ **Σας ευχαριστούμε για την προσοχή σας!**

Προτάσεις εφαρμογής

- ▶ **Ενημέρωση** σχετικά με το εγχειρίδιο «Οδηγός για ασφαλή σχολεία», **και τα προγράμματα εφαρμογής του** στη σχολική κοινότητα
- ▶ **Διαδικτυακά προγράμματα** εκπαίδευσης
- ▶ **Υλοποίηση μακροχρόνιων προγραμμάτων σε Διευθυντές και Εκπαιδευτικούς** σχολικών μονάδων με στόχο την ενίσχυση στον ρόλο τους για ένα ασφαλές σχολείο
- ▶ **Διαμόρφωση πυρήνων πρόληψης** στη σχολική κοινότητα
- ▶ **Εμπλουτισμός και στήριξη** του θεσμού του «**Σύμβουλος Σχολικής Ζωής**» με τη λειτουργία της **παιδαγωγικής ομάδας πρόληψης** σε κάθε σχολική κοινότητα

Καινοτόμα στοιχεία

- Ο «Οδηγός για ασφαλή σχολεία», είναι αποτέλεσμα εξελικτικής διεργασίας από τη συνεργασία μας με τη σχολική κοινότητα
- Εφαρμογή του προγράμματος **εμπλέκοντας ενεργά το σύνολο της σχολικής κοινότητας** τόσο στην (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
- **Δημιουργία και λειτουργία της Παιδαγωγικής Ομάδας Πρόληψης** για την αντιμετώπιση κρίσεων, στο σχολείο και **συνέχιση του έργου της μετά το τέλος του προγράμματος**
- **Αξιολόγηση των προγραμμάτων**
- **Δημιουργία δικτύου συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των φορέων εκπαίδευσης – πρόληψης εξαρτήσεων**

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Αρτινοπούλου, Β. (2001). *Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Αρτινοπούλου, Β. (2010), *Η σχολική διαμεσολάβηση. Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βασιλείου, Β. & Γ. (1974). *Πολιτισμικές παραηλλαγές στη διεργασία ομάδας. Σειρά Επικοινωνιών ΑΚΜΑ*. Αθήνα: Αθηναϊκό Κέντρο Μελέτης του Ανθρώπου. Ελληνική απόδοση του: Vassiliou, V. & G. (1974). Variations of the Grouping Process Across Cultures. *International Journal of Group Psychotherapy*, 24 (1).

-
- Βουϊδάσκης, Κ. Β. (1987). *Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο*.
Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
 - Γκούβρα, Μ., Κυρίδης, Α. & Μαυρικάκη, Ε. (2005). *Αγωγή Υγείας και Σχολείο. Παιδαγωγική και Βιοηλογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω-ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.
 - Winnicott, D.W. (1995). *Συζητήσεις με τους γονείς*.
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-
- Jaques, D. (2003). *Μάθηση σε Ομάδες*. Αθήνα: Μεταίχμιο
 - Ιατρίδης, Δ. (1990) *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής- Θεωρία και πράξη του Κοινωνικού Σχεδιασμού*, Gutenberg, Αθήνα.
 - Ματσαγγούρας, Η. (2006) *Η διαθεματικότητα στη σχολική ζωή*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
 - Moon, A. (1998). *Πρόληψη της κακοποίησης και προαγωγή της προστασίας του παιδιού*. Δεξιότητες για παιδιά Δημοτικού. ΚΕΘΕΑ - TACADE, 10-14.

-
- Ναυρίδης, Κη. (2005) *Ψυχολογία των Ομάδων*. Αθήνα: Παπαζήσης.
 - Ντάβου, Μπ. (1991). *Υλικό και μέθοδοι της αγωγής υγείας: ψυχοκοινωνικοί και εκπαιδευτικοί παράγοντες*. *Ψυχολογικά Θέματα*, 4, (4), 339 – 351.

-
- Douglas, T. (1997) *Η Επιβίωση στις Ομάδες. Βασικές αρχές της συμμετοχής σε ομάδες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
 - Olweus, D. (2009). *Εκφοβισμός και βία στο σχολείο*. Αθήνα: Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.
 - Ποθέμη - Τοδούλη, Μ. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Η Αξιοποίηση της Ομάδας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
 - Χιόνη, Μ. (2011). *Αγωγή Υγείας στο Σχολικό Περιβάλλον. Παρέμβαση για την πρόληψη του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού (bullying)*". Αθήνα: 2011.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

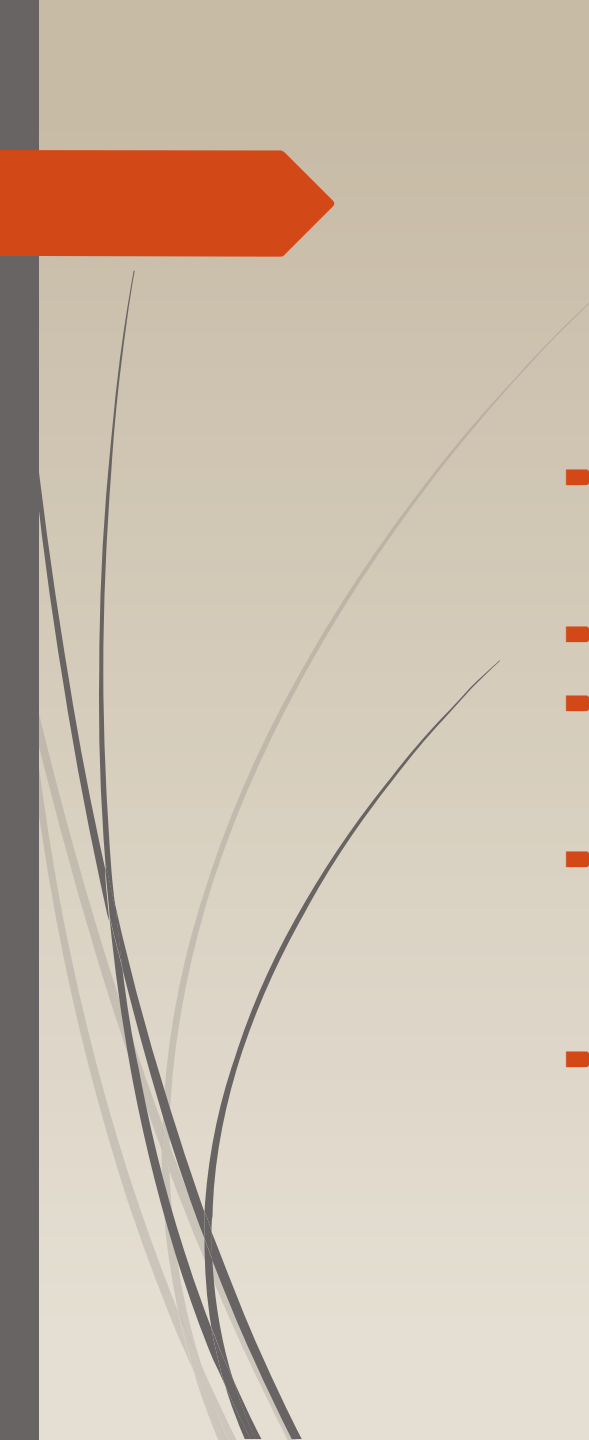
- *A Guide to Safe Schools*, Washington, DC: U.S. Department of Education. August 1998.
- Abbott, R.D., Julie O' Donnell, J.D. Hawkins, K.G. Hill, R. Kosterman, R.F. Catalano (1998). *Changing Teaching Practices to Promote Achievement and Bonding to School*, American Journal of Orthopsychiatry, Vol. 68, No 4, pp 542 – 552.
- Amado, G. & Ambrose, A. (2001). *The Transitional Approach to Change*. London: Karnac Books.

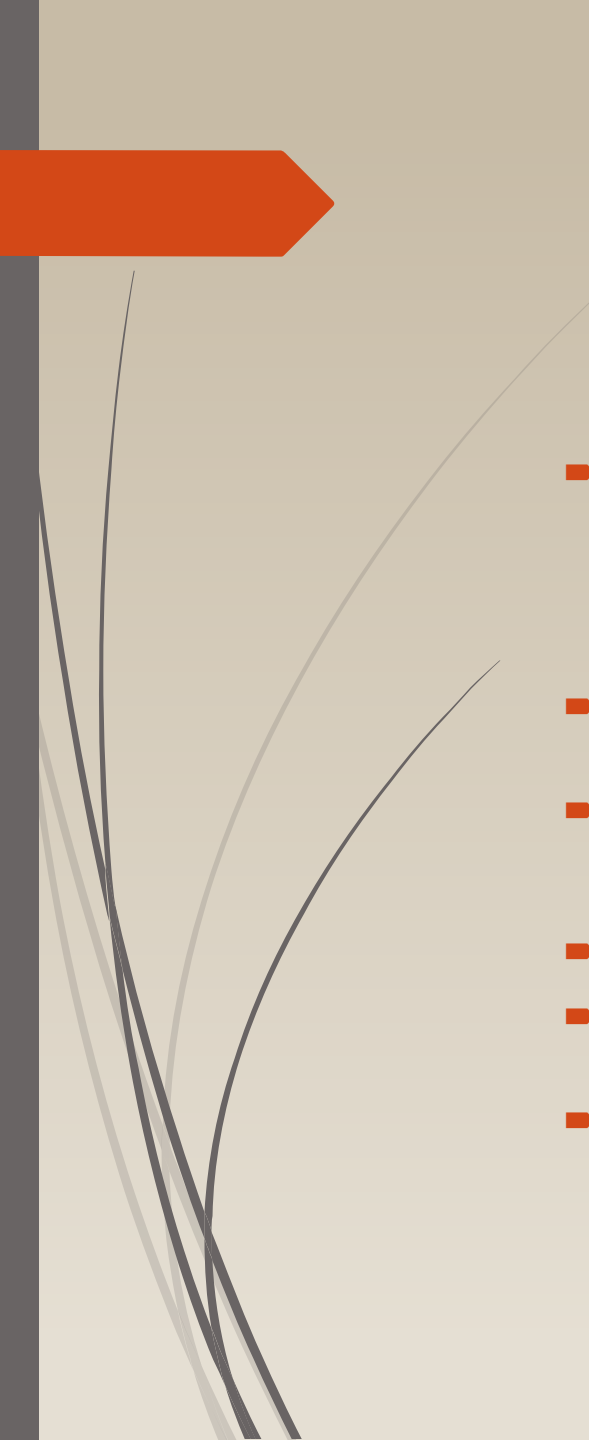
-
- Baron, R. S., Kerr N.L. & Miller, N. (1993). *Group Process, Group Decision, Group Action*. Buckingham, UK: Open University Press.
 - Douglas, T., (1991). *A Handbook of Common Groupwork Problems*. UK: TAVISTOCK / ROUTLEDGE.
 - Farris- Kurtz, L., (1997) *Self Help and Support Groups. A Handbook for Practitioners*. USA: Sage Publication.
 - Glassman, U., & Kates L., (1990) *Group Work. A Humanistic Approach, Sage Publications, USA.*

-
- Kreeger, L., (1994). *The Large Group- Dynamics and Therapy*. London: Maresfield Library-Karnac Books.
 - Mayer, J., E., (2007). *Creating a Safe and Welcoming School*. International Academy of Education, International Bureau of Education – IBE UNESCO, International Practices Series, No 16.
 - Perry, C., L. & Kelder, S., H. (1992). *Models of effective prevention*. Journal of Adolescent Health, 13, 355-363.
 - Robson, M., (1993). *Problem Solving in Groups*. UK: Gower.
 - West, A., M., (1997). *Developing Creativity in Organizations*. UK: The British Psychological Society.
 - Williams, A., (1991). *Forbidden Agendas. Strategic Action in Groups*. UK: TAVISTOCK/ROUTLEDGE.

Suggested References

- Dune, E. & Rawlings, M., (2000). Bridging the gap between industry and higher education: Training academics to promote students team work. *Innovations in Education and Teaching International*, 37 (4), p. 361-371.
- Hall, K., (2012), Motivational interviewing techniques. Facilitating behaviour change in the general practice setting, *AJGP: Australian Journal of General Practice*, September 2012, Vol.41 (9) p. 641-736 (https://www.racgp.org.au/afp/2012/september/ημερομηνία_ανάκτησης:10.07.2019).
- Jaques, D., (2004). Μάθηση σε Ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν Ομάδες Ενηλίκων Εκπαιδευομένων, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Moon, A. (1998). Πρόληψη της κακοποίησης και προαγωγή της προστασίας του παιδιού. Δεξιότητες για παιδιά του Δημοτικού.ΚΕΘΕΑ-TACADE.
- Satir, V. (1988). Πλάθοντας ανθρώπους. Αθήνα: Κέδρος.

-
- ▶ Watzlawick, P., Bavelas, J., B. & Jackson, D.D. (2004). Ανθρώπινη επικοινωνία και οι επιδράσεις της στη συμπεριφορά. Τα πρότυπα, οι παθολογίες και τα παράδοξα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
 - ▶ Wright, L. & Dobson, B. (2000). Εκπαιδεύοντας τον Ήκαρο. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ-ΤΑΚΑΔΕ.
 - ▶ Ασημόπουλος, Χ., Μαραγκίδη, Μ., Κατσαμά, Ε., Κοτρώνη, Α.Κυρίτση, Ι., Ρούσσος, Α., Τσιάμα Τ., Τσιμπουκλή, Α. & Τσιώτρα, Σ.(2000). Αγωγή Υγείας, Ψυχική Υγεία – Διαπρωσωπικές Σχέσεις 11- 14 Ετών. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ-ΥΠ.Ε.Π.Θ.
 - ▶ Βασιλείου, Β. & Γ. (1974). Πολιτισμικές Παραλλαγές στη Διεργασία Ομάδας. Σειρά Επικοινωνιών ΑΚΜΑ. Αθήνα: Αθηναϊκό Κέντρο Μελέτης του Ανθρώπου. Ελληνική απόδοση του: Vassiliou, V. & G. (1974). Variations of the Grouping Process Across Cultures. International Journal of Group Psychotherapy, 24 (1).
 - ▶ Γουρνάς, Γ., (2012). «Η αλλαγή μέσα από τη Σχέση: Ένα διεπιστημονικό μοντέλο για την Αξιοποίηση της Ομάδας στην Εκπαίδευση» (http://epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebookkepimorfotes/sxeseis/sxeseis_sxolikh_taxh.pdf . Ημερομηνία ανάκτησης 15.02. 2018). 81-90.

-
- ▶ Γουρνάς, Γ., (2013). Η Διαχείριση της Κρίσης: Αξιοποιώντας τη Δύναμη της Ομάδας (http://www.heftafta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:h-a&catid=15&Itemid=132/ημερομηνία ανάκτησης: 15.02.2018).
 - ▶ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ 2011). Οδηγός Αξιολόγησης Παρεμβάσεων Πρόληψης της Ουσιοεξάρτησης. Αθήνα: ΕΠΙΨΥ.
 - ▶ Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (2010). Ετήσια Έκθεση 2010: Η Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών στην Ευρώπη. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - ▶ Κόκκος, Α., (2005). Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο, Αθήνα: Μεταίχμιο.
 - ▶ Πουλόπουλος, Χ. και Τσιμπουκλή, Α., (2016). Δυναμική των Ομάδων και αλλαγή στους οργανισμούς, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος
 - ▶ Τσιάντης, Γ. (επιμ.) (1987). Ο Άνθρωπος ως σύστημα: Μια παρουσίαση για τον παιδοψυχίατρο. Στο: Τσιάντης, Γ., Μανωλόπουλος, Σ. (Επιμ.), Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής. Τόμος Α, μέρος 3ο, Αθήνα: Καστανιώτης.